

Terezínská iniciativa

25

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

květen 2003

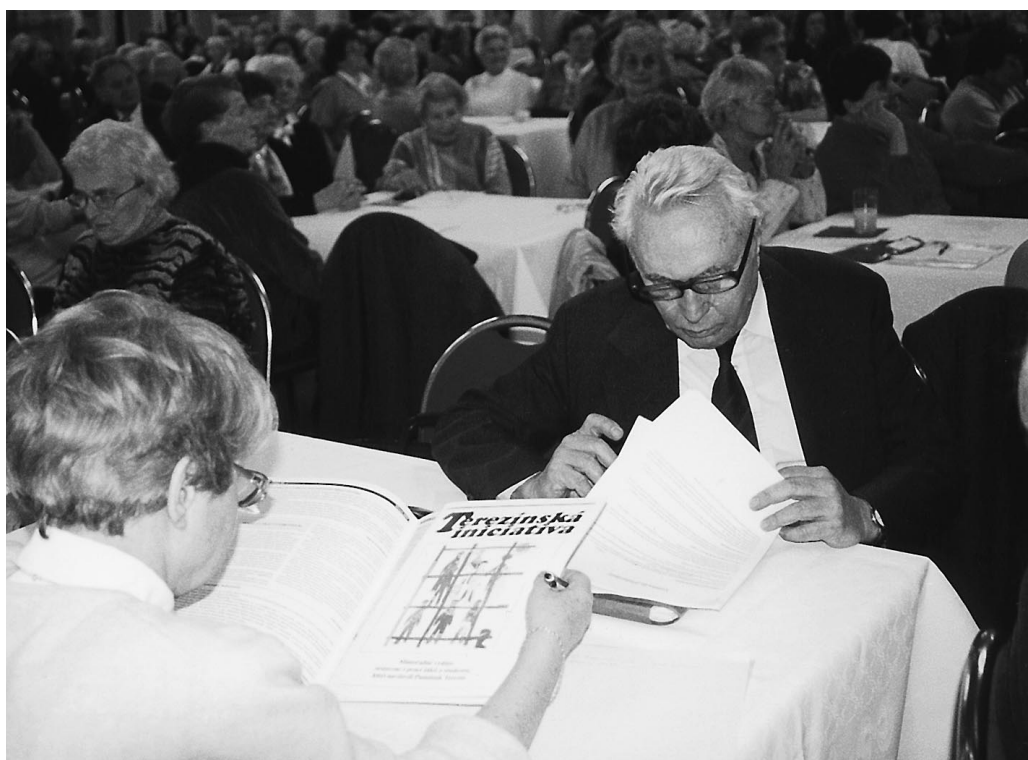
ZAČÁTKEM DUBNA JSME SE SEŠLI NA SNĚMU TEREZÍNSKÉ INICIATIVY

Letošní sněm pokračoval v nastoupeném „průkopnickém směru“, který snad všichni členové přijímají s radostí. Je to snaha organizátorů věnovat dostatečnou pozornost všem základním a důležitým tématům činnosti představenstva a přitom zároveň co nejlépe využít vymezenou dobu našeho už vzácného času k vzájemným setkáním a rozhovorům, případně i kulturnímu programu. Stejně jako v loňském roce byla určitá část informativních zpráv o některých činnostech TI a jejích komisí uveřejněna v našem časopise, každý se s nimi mohl v klidu seznámit a na sněmu případně v diskusi se k nim vyslovit. Jednání sněmu se tím urychlilo, oprostilo od zbytečných, občas i únavných projevů, bylo věcné a konkrétní.

Sněm zahájila předsedkyně Terezínské iniciativy PhDr. Dagmar Lieblová, která po uvítání přítomných členů i pozvaných hostů přečetla vybrané části z dopisu našeho zahraničního člena dr. Karla Brožíka, který se jednání nemohl zúčastnit, nicméně nám ve svém dopise sdělil podstatné a pro nás příznivé výsledky svých dalších jednání ve prospěch bývalých vězňů, obětí nacistického pronásledování.

Ještě před hlavními projevy, které byly na sněmu předneseny, jsme si v tichém zamyšlení připomněli ty z našich členů, kteří stáli u zrodu našeho sdružení, i všechny další, kteří se na práci Terezínské iniciativy podíleli, avšak letošního sněmu už se nedožili. Nelze si přitom neuvědomit, jak významným a předvídavým krokem založení naší organizace bylo a co všechno pro nás naše Terezínská iniciativa znamená.

Poté byly postupně předneseny všechny nezbytné zprávy. Dagmar Lieblová seznámila přítomné s prací předsednictva TI v uplynulém období a nástínem jeho ►

činnosti v roce 2003. Hospodář TI Ing. Pavel Werner přednesl zprávu o hospodaření v roce 2002 a návrh rozpočtu pro rok 2003, předsedkyně revizní komise Ruth Götzová informovala o hospodaření Terežínské iniciativy i o hospodaření s prostředky Claims Conference.

Všechny přednesené zprávy byly věcné, otevřené a důvěryhodné. Pavel Werner nabídl případným zájemcům možnost nahlédnout do podkladů, z nichž vycházel. Uvedené zprávy jsou v plném znění uveřejněny v tomto čísle našeho časopisu.

Jan Munk poděkoval sněmu za finanční příspěvek, který TI věnovala po povodních

Přesně v duchu našeho věcného jednání vystoupil také náš host a jeden z nejbližších spolupracovníků, ředitel Památníku Terezín a Federace židovských obcí, PhDr. Jan Munk. Navázal na svůj příspěvek ve 24. čísle našeho časopisu, pozdravil sněm jménem obou organizací, jež zastupuje a poděkoval Terežínské iniciativě za příspěvek, který věnovala povodněmi vážně postiženému Památníku Terezín.

Oldřich Stránský informoval sněm o vyplácení peněz za otrocké práce

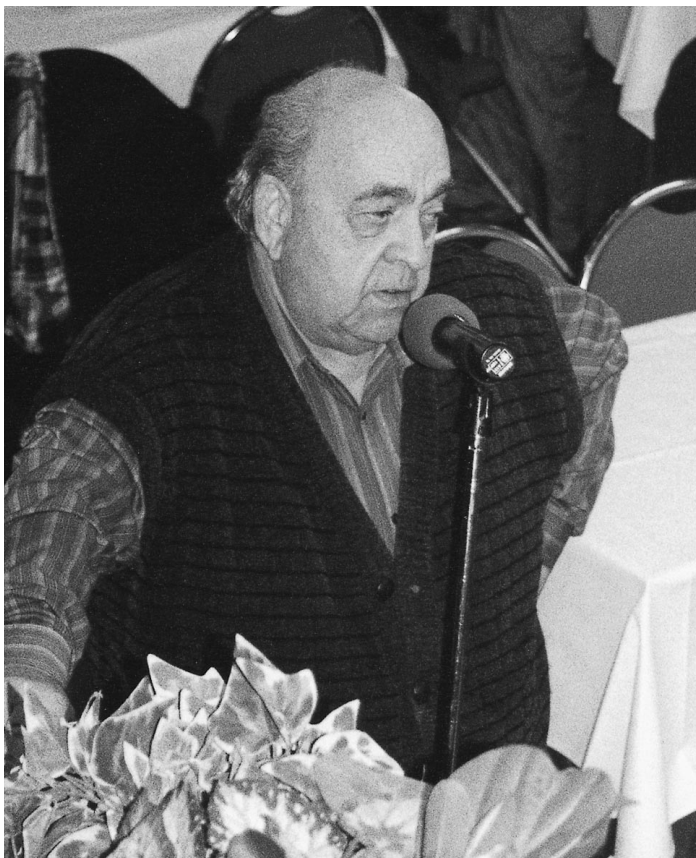
Host i člen Terežínské iniciativy, předseda Sdružení osvobozených politických vězňů Oldřich Stránský, podal obšírnější informaci o postupu četných náročných vyjednávání, týkajících se vyplacení druhých splátek za otrockou práci. Popsal složitost těchto jednání u nás i v zahraničí, která si vyžádala značné úsilí všech zúčastněných osob i institucí. Podle dosavadních výsledků lze předpokládat, že druhé splátky budou možná vyplaceny již v následujících měsících tohoto roku.

Další dotazy a diskusní příspěvky byly zaměřeny zejména k problematice žádostí o přiznání důchodu za práci v ghettech (Miloš Kocman), reagovaly na osobní i písemné výroky předsedkyně Českého svazu bojovníků za svobodu, paní

Jiří Schreiber, Pardubice

Jiří Pavel navrhl poslat dopis předsednictvu ČSBS

Anděly Dvořákové, v nichž srovnávala židovský holocaust s utrpením českého národa (Jiří Pavel). Jeden člen se pozastavil nad zřízením kanceláře Landsmannschaftu v České republice. Ing. Jiří Schreiber se v rozsáhlejším příspěvku vyslovil k pomalému vyplácení odškodného vzhledem k našemu věku a Věra Jílková se zmínila o projevech antisemitismu, s nimiž se setkala v nemocnici.

Nejmotivnější byly bezesporu příspěvky týkající se výroků předsedkyně ČSBS, které jsou pro nás opravdu jen těžko přijatelné. Z tohoto okruhu rozpravy vyšel také návrh Jiřího Pavla, aby předsednictvu ČSBS byl poslán protestní dopis. Návrh byl přijat a stal se součástí usnesení sněmu. Odeslaný dopis, který stručně, přesně i jímavě charakterizuje

Anna Hyndráková přečetla jména navržených členů předsednictva

Michaela Vidláková předložila sněmu návrh usnesení

je nejen naše pocity, ale především historickou skutečnost, najdete na straně 9 tohoto čísla.

Po skončené diskusi byla na programu volba předsednictva a revizní komise, kterou řídila členka předsednictva Anna Hyndráková. Navázala na slova Dagmar Lieblové, která ve své zprávě upozornila na drobné změny ve složení předsednictva zvoleného v roce 2002, a požádala o schválení předloženého návrhu, v němž jsou uvedené změny obsaženy. Přečetla jména a stručné charakteristiky navržených členů představenstva i členů revizní komise. 220 přítomných členů Tereziánské iniciativy navržené členy obou orgánů zvolilo.

Návrh usnesení sněmu předložila RNDr. Michaela Vidláková. Návrh byl po drobných připomínkách doplněn a účastníci sněmu jej schválili.

Před ukončením první části sněmu zodpověděl ještě prof. Felix Kolmer souhrnně všechny dotazy, týkající se žádostí o tzv. „ghettopenze“.

Felix Kolmer odpověděl na dotazy, které se týkaly „ghettopenzí“

Poté, co předsedkyně Dagmar Lieblová ukončila první část jednání sněmu, představila Eva Herrmannová umělce, kteří nám přišli zazpívat a zatančit. Znamou herečku Lilian Malkinu a jejího partnera Hanuše Bora i nám rovněž známou zpěvačku Věru Nerušilovou.

Naše společenství nebývá vždy tím nejlepším publikem, tím spíše, když číšníci začali po sále předčasné rozvážet občerstvení. Účinkující umělci však byli trpěliví a laskaví, svůj připravený program předvedli a dokončili. Snad přijmou i naši pokornou omluvu. ▶

Zásluhou organizátorů, ale i všech přítomných členů Tereziánské iniciativy, proběhl celý sněm v klidné, přátelské a nekonfliktní atmosféře. Všechny přednesené zprávy, stejně jako připomínky a dotazy v diskusi byly stručné, konkrétní, zřetelné a věcné.

Měli bychom ocenit, že naše organizace přeživších šoa, případně jejich potomků, převážně však starších i velmi starých členů, dokáže s jednou profesionální pracovnící a s mnoha nekonečně obětavými, ale i schopnými, erudovanými dobrovolnými spolupracovníky plnit tolik významných úkolů a pomáhat svým členům. Výrazně se to projevilo i v mimořádné situaci loňských povodní, kdy Tereziánská iniciativa pohotově zjistila situaci členů, a těm, kteří byli postiženi, velmi rychle pomohla. Finanční výpomoc byla zpočátku jen zálohová a z vlastních zdrojů TI, které byly teprve dodatečně sponovány zahraničními fondy. Velkou pomocí členům (i nečle-

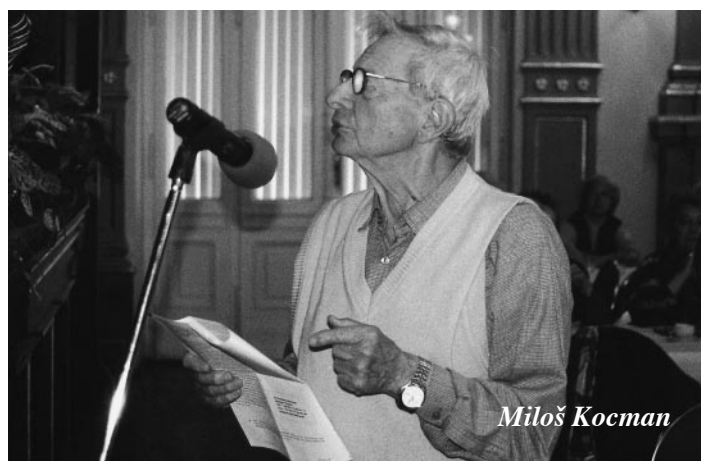
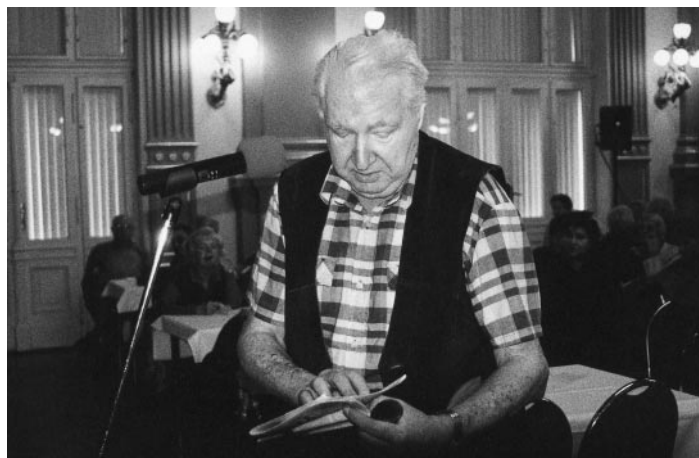
nům TI) je i rozsáhlá a náročná aktivita v součinnosti s dalšími příslušnými organizacemi, která přispěla k tomu, že i nám bylo po dlouhých letech přiznáno odškodnění za utrpené ztráty a řada jiných akcí, jako např. zájezdy, kulturní představení a různá setkání. To neznamená, že by se v mnoha směrech práce TI nemohla zlepšit a rozšířit, ale u příležitosti sněmu, na němž byly zmíněny a hodnoceny téměř všechny oblasti, v nichž se TI angažovala, se mi vybavují právě všechny tyto kladné souvislosti. Celou tu širokou škálu činností TI bychom rozhodně neměli považovat za samozřejmou, a uvědomit si, co všechno se za ní skrývá.

Do předsednictva jsem byla kooptována teprve v závěru loňského roku, mohu si proto dovolit vyslovit všem, kteří se o dobrý chod Tereziánské iniciativy zasloužili, upřímné poděkování.

Anna Lorencová

*Na sněmu vystoupila
René Řežábková*

Miloš Kocman

Markéta Pacovská

*Eva Herrmannová
vedla
kulturní program*

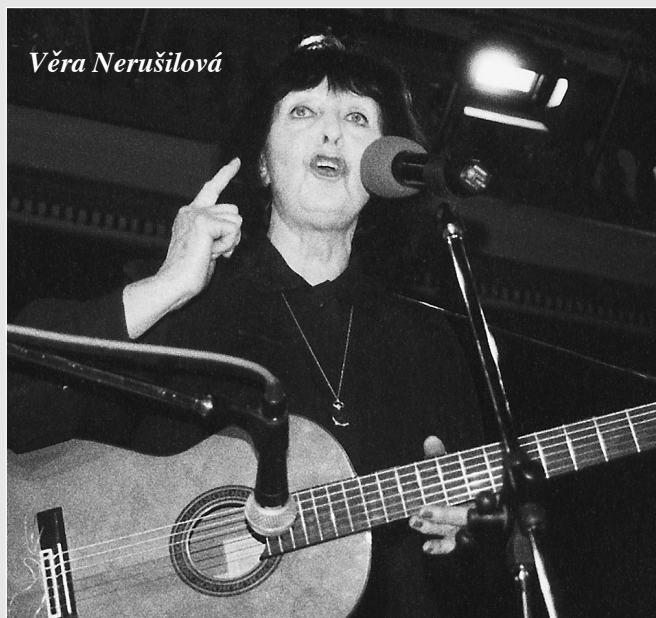

*Na sněmu zazpívali a zatančili
Hanus Bor, Lilian Malkina
a Věra Nerušilová*

Kulturní program na sněmu

Lilian Malkina

Věra Nerušilová

Lilian Malkina a Hanuš Bor

Věra Nerušilová

ZPRÁVA O ČINNOSTI PŘEDSEDNICTVA TEREZÍNSKÉ INICIATIVY ZA ROK 2002

Dagmar Lieblová

Podobně jako v loňském roce jsme vás i letos informovali o práci předsednictva Terezínské iniciativy za uplynulý rok v 24. čísle našeho časopisu. Doufám, že jste ho všichni dostali a že jste si také přečetli, jak činnost PTI od minulého sněmu vypadala. Několik věcí se však od uzávěrky časopisu trochu pozměnilo, upozorním na ně v naší zprávě. Avšak ani tak nebude příliš dlouhá.

Před rokem jsme si stanovili tyto úkoly:

- Nadále se budeme podílet na organizování školních zájezdů do Terezína a spolupracovat při tom se Vzdělávacím oddělením Památníku.
- Chceme zorganizovat zájezd do Terezína zejména pro druhou (i třetí) generaci našich členů a další zájezd podle zájmu členstva.
- Doufáme, že budeme moci z prostředků od Claims Conference poskytovat i nadále pomoc přeživším holocaust.
- Vydáme dvě až tři čísla časopisu Terezínská iniciativa.
- I letos v říjnu uskutečníme tradiční setkání u pamětní desky v Holešovicích.

Souhrnně můžeme říci, že jsme tyto úkoly splnili. Ovšem v době od minulého sněmu bylo leccos složitější než jindy.

Předsednictvo se schází už několik let pravidelně, obvykle každé třetí úterý v měsíci, s výjimkou července a srpna. Mezi schůzemi předsednictva se začátkem měsíce, a to i během léta, schází výkonný výbor. Po schůzi 18. června jsme se loučili s tím, že se zase sejdem v září. Jenže v srpnu přišly povodně, takže další schůze PTI se mohla konat až 15. října. Jak víte, po nějaký čas byla při povodních uzavřena část Starého Města, ani Jáchymova ulice nebyla přístupná, a i když tato omezení pominula, byly ve Spolkovém domě zatopeny sklepy, ne-

fungovala ani elektřina ani telefony. Postupně bylo všechno uvedeno do pořádku, ale např. telefon, a tím také e-mail a fax, začal fungovat až v říjnu.

Práci členů předsednictva však tyto pohromy nezastavily. Naštěstí existují mobilní telefony. Již 21. srpna jsme napsali a všem členům rozeslali dopis s dotazem, zda potřebují oni sami či někdo jiný z členů TI po povodních finanční pomoc. Pak se v součinnosti s ŽOP a FŽO rozběhla celá akce. Kromě speciálního povodňového grantu Claims Conference, o kterém se píše v časopise, jsme pro přeživší holocaust postižené povodněmi dostali navíc finanční pomoc Jointu. Proto jsme nakonec mohli přispět postiženým, ať už členům TI či nikoliv, vyšší částkou, než se zpočátku zdálo. V časopise jsou uvedeny částky, které v některých případech ještě nebyly do uzávěrky konečné a byly nakonec vyšší. Ráda bych z tohoto místa oběma organizacím, CC i JDC, jménem našich členů vyjádřila upřímné poděkování za poskytnutou pomoc.

Složení předsednictva se od minulého roku mírně pozměnilo. V červnu se ze zdravotních důvodů vzdala členství v PTI Margit Herrmannová, na podzim pak byla do předsednictva kooptována Anna Lorencová. Účast členů na schůzích PTI i VV byla velmi dobrá, všichni pracovali iniciativně a obětavě. Uvědomme si, že všichni svou činnost vykonávají dobrovolně, přes různé jiné závazky a povinnosti, často i přes zdravotní a jiné problémy. A konečně každému z nás léta přibývají a snad toho už ani nestihneme tolik jako zamlada.

Začátkem října jsme uskutečnili dlouho plánovaný zájezd do Terezína pro 2. a 3. generaci. Ohlasy jste si mohli přečíst v 23. čísle časopisu. Nejmladším účastníkem byl devítiletý Vavřínek.

16. října jsme jako každý rok vzpo-

mněli u pamětní desky v Holešovicích odchodu prvního transportu pražských židů do Lodže. Týž den odpoledne jsme se sešli v jídelně ŽOP a zhlédli představení *Ať žije život!*

Ve spolupráci se Vzdělávacím oddělením Památníku Terezín úspěšně pokračovala práce s mládeží. O výsledcích jste se jistě přesvědčili v mimořádném vydání časopisu, které jste dostali zároveň s 24. číslem Terezínské iniciativy.

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že spolupráce s Památníkem Terezín je úzká a prospěšná i v dalších oblastech, zmiňuje se o tom ostatně ve svém příspěvku v časopise dr. J. Munk.

Ve zprávách o činnosti předsednictva informujeme pravidelně i o stycích TI se zahraničím. Kontakty s našimi zahraničními členy udržujeme zasíláním každého čísla časopisu. A jak víme z jejich dopisů či osobních setkání, má i mezi nimi pozitivní ohlas. K popularitě časopisu v zahraničí by přispělo, kdyby bylo na internetu připojeno anglické resumé.

I v uplynulém roce se na nás obracela, zejména prostřednictvím elektronické pošty, řada lidí ze zahraničí s různými dotazy. Buď se chtějí dozvědět něco o osudu svých příbuzných, kteří prošli Terezínem, nebo hledají pamětníky, kteří by jim mohli být nápomocni při psaní všelijakých prací o holocaustu, od školních referátů po romány. Takovéto dotazy pochopitelně vyžadují poměrně podrobnou odpověď, někdy se rozvine i delší e-mailová korespondence, která však zpravidla končí informací z naší strany. Že by se tazatel pak ještě ozval, se nestává, ledaže potřebuje po čase vědět něco dalšího.

Pokračují naše dlouholeté kontakty se zahraničními organizacemi přátel a podporovatelů Terezína, jako je zejména Niedersächsischer Verein zur Förderung von Theresienstadt, na jejichž výroční zasedání jsem byla letos pozvána, dále Brandenburger Verein zur Förderung von Theresienstadt, Stiftungsfond Hans Krása, Initiative Hans Krása, Aktion Sühnezeichen aj. Před nedávnem vznikla další skupina našich přátel na Dálném východě. V Tokiu ji založila Sa-

chiko Hayashi, autorka knihy o terezín-
ských dětech.

Naši členové se zúčastňují besed na
zahraničních (zejména německých) ško-
lách, jsou zváni jako pamětníci u příleži-
tosti vzpomínkových dnů apod. Podob-
ně působí i někteří naši zahraniční čle-
nové v USA i jinde.

K důležitým zahraničním stykům
patří kontakty s Claims Conference. Už
jsem se zmínila o pomoci pro postižené
povodněmi. Kromě toho máme i na
letošní rok příslibený grant na zdravot-
ní fond.

Finanční pomoc Claims Conference
je pro nás velice významná. Jedině s ní
totiž můžeme poskytovat výpomoc ze
zdravotního fondu. Pomoc přeživším
holocaust poskytuje Claims Conferen-
ce, jak víte, již několik let. Neprobíhá to
ovšem samočinně. Je s tím spojeno
podávání pravidelných zpráv i kores-
pondence zejména se zástupcem Jointu
v Paříži, p. Bar-Chaimem.

Nedávno jsme navázali styk s další
zahraniční organizací. Je jí Bundesver-
band Information und Beratung für
NS-Verfolgte, Spolkový svaz pro po-
moc a poradenství obětem nacismu, je-
hož místopředsdou je člen PTI Felix
Kolmer. V součinnosti s touto institucí
jsme informovali členy TI i další přeživ-
ší o možnosti žádat o německý důchod
za práci v ghettech. První informaci jste
si jistě přečetli v časopise, další podro-
bnosti jste už dostali poštou. Je to dvou-
list, tedy nikoliv instruktážní knížka,
jak stojí v časopise. Německý text nám
zaslal výše zmíněný Spolkový svaz,
s jehož zástupcem jsme se dohodli,
že text přeložíme do češtiny a rozešle-
me. Informace v dvoulistu jsou novější
a liší se od první zprávy v časopise, jsou
pro nás příznivější. (Odškodnění za
otrockou či nucenou práci **nevyklučuje**
přiznání důchodu; žádat mohou i ti, kdo
byli tenkrát **mladší 14 let**.) Je věcí kaž-
dého z nás, co udělá. Myslím si, že za
pokus to stojí, i když pozitivní výsledek
není vůbec jistý a rozhodně bychom na
něj neměli stoprocentně spoléhat.

Korespondence se zahraničím pro-
bíhá v současnosti převážně pomocí

elektronické pošty a vyřizuje ji zpra-
vidla předsedkyně přímo ze svého
počítače doma i v účinné spolupráci
se sekretářkou, která přijímá a odesílá
e-mail i faxy.

A jaké jsou naše záměry pro tento rok:

- I v příštím školním roce 2003/2004
budeme dosavadním způsobem fi-
nančně podporovat školní zájezdy do
Terezína a při jejich programu spolu-
pracovat se vzdělávacím oddělením
Památníku.
- Doufáme, že budeme moci z pro-
středků od Claims Conference po-
skytovat i nadále pomoc přeživším
holocaust.
- Vydáme dvě až tři čísla časopisu Te-
rezínská iniciativa.
- Jako každý rok i letos se podílíme na
přípravě květnové trzny v Terezíně
a zúčastníme se jí.
- 23. září uspořádáme zájezd do Terezí-
na u příležitosti 60. výročí terezínské
premiéry Brundibára a popřípadě bě-
hem roku další zájezd podle zájmu
členstva.
- V říjnu se opět sejdem u pamětní
desky v Holešovicích a uspořádáme
setkání (pražských) členů TI s kul-
turním programem.
- 8. března 2004 vzpomeneme osudu
zářijového transportu.

Názory na činnost PTI a připomínky
k ní byste měli, jako nejvyšší orgán naše-
ho Sdružení, vyjádřit v diskusi vy.

Já bych chtěla závěrem poděkovat čle-
nům předsednictva za vykonanou práci,
za to, že vše probíhalo v přátelském du-
chu, že se každý dle svých možností a sil
práce zúčastňoval. Ať už to bylo v sociál-
ní komisi, která měla v uplynulém roce
zvlášť hodně práce, ale i ve finanční, kul-
turní, vzdělávací komisi, redakční radě
nebo jednotlivě při zadaných úkolech.
Zvláštní dík za práci patří Poradnímu vý-
boru přeživších holocaust, který jsme
ustavili podle pokynu CC před rokem
a půl. Tento výbor se schází pravidelně
a řeší případy, kdy je možno v rámci
Programu naléhavé pomoci poskytnout
finanční příspěvek přeživším holocaust
v obtížných životních situacích. Jmenovi-
tě děkuji za práci naší kanceláři, protože
bez Marty Jodasové a Mileny Procház-
kové by činnost TI těžko fungovala. Za
vstřícné postoje bych ráda poděkovala
ŽOP i FŽO a vyjádřila naději, že naše spo-
lupráce, která se tak pozitivně projevila
při povodních, bude fungovat i při méně
dramatických příležitostech.

A úplně nakonec nemohu říci nic
jiného, než že nám všem přeji dostatek
zdraví, abychom se při příští příležitos-
ti, ať už to bude Sněm či jiné setkání,
v pohodě sešli.

ZPRÁVA HOSPODÁŘE

Pavel Werner

Podle stanov TI vás mám seznámit s výsledky hospodaření za uplynulý rok a zároveň s předpokládaným hospodařením v tomto roce. Nebudu vás unavovat výčtem číselných položek, zmíním se pouze o těch nejvýznamnějších. Kdo by měl zájem o podrobné výsledky, může je získat na sekretariátě TI v Jáchymově ulici.

v oblasti podílových fondů se domníváme, že je nejjistější – i když nikoliv nejvýhodnější – uložení našich aktiv na termínovaných bankovních účtech. Pracujeme se dvěma bankami – ČSOB a KB.

Dalším zdrojem jsou vaše dary, poskytli jste nám 335.000,- Kč, což je o 28% více než v roce 2001, za to vám patří dík. Nadační fond obětem holocaustu nám v loňském roce poskytl 100.000,- Kč.

s 300.000,- Kč. Bez profesionálů se prostě neobejdeme.

Velmi důležitou aktivitou, která nás spojuje s vámi, je vydávání našeho časopisu. Zde jsme vydali 150.000,- Kč a o 10.000,- Kč jsme překročili náš rozpočet. Zajisté ku prospěchu věci. Náklady na každoroční sněm představovaly v roce 2002 položku ve výši 78.000,- Kč. Počítali jsme s 80.000,- Kč.

Na věcné náklady, tj. kancelářské potřeby, poštovné, telefon apod. jsme vydali necelých 90.000,- Kč – v rozpočtu jsme uvažovali o 110.000,- Kč.

Všichni z vás jste v minulém roce dostali dopis, týkající se vašeho případného postihu povodněmi. Šlo o zvláštní iniciativu naší předsedkyně PhDr. Lieblové. Podle zásady kdo rychle dává, dvakrát dává, jsme poskytli v roce 2002 našim poškozeným členům finanční výpomoc ve výši 290.000,- Kč. Šlo o zálohu, další peníze následovaly v tomto roce.

Pokud jde o rozpočet na rok 2003, vycházíme v podstatě ze skutečnosti roku minulého. Nebudu tedy čísla opakovat. Největší výdajovou položkou bude opět výchovná činnost, tj. financování cest mládeže do Terezína. Ve výdajích počítáme také se sociální pomocí poškozeným povodněmi, a to ve výši 600.000,- Kč. Těchto 600.000,- Kč nepůjde z našich zdrojů, ale získali jsme zvláštní fond z Claims Conference speciálně pro tento účel. To je vše k hospodářské činnosti TI.

Pavel Werner, hospodář TI

Začneme příjmy

Základním zdrojem našeho financování zůstávají úroky z kmenového jmění, tj. z dědického odkazu Dr. Tomana, jakož i úroky z ostatních uložených prostředků. Získali jsme 356.000,- Kč počítali jsme s částkou 500.000,- Kč. Je to důsledkem značného poklesu úrokové sazby v loňském roce. Vzhledem k dramatickým a nečekaným pohybům

A nyní k výdajům

Hlavní výdajovou položkou bylo financování zájezdů škol do Terezína.

Nazýváme to výchovnou činností a vynaložili jsme zde přes 660.000,- Kč. V rozpočtu na minulý rok jsme pro tuto oblast počítali s částkou 600.000,- Kč. Druhou významnou položkou byly personální náklady. Vydali jsme zde 266.000,- Kč, v rozpočtu jsme počítali

ZPRÁVA REVIZNÍ KOMISE

Ruth Götzová

Revizní komise TI pokračovala také v roce 2002 ve své činnosti s dvojnásobným zaměřením. Jednak kontrolovala vlastní hospodaření našeho sdružení a za druhé hospodaření se svěřenými značnými prostředky, které nám poskytuje Claims Conference a které vyplácí jednotlivým žadatelům ŽO v Praze na základě s námi uzavřené smlouvy, ve formě finančních prostředků na léky a zdravotní pomůcky.

Vlastní hospodaření TI, řízené hospodářem, bylo pravidelnými čtvrtletními revizemi shledáno v pořádku. Účetní evidence je na profesionální úrovni, vedená za úplatu firmou Ing. Zoubkové, a nebyla v něm zjištěna žádná podstatná pochybení. RK doporučuje, aby i na příští období byla s touto firmou uzavřena smlouva o vedení našeho účetnictví. Drobné závady, nebo lépe řečeno pochybnosti v účetnictví, byly vždy vzápětí vysvětleny nebo odstraněny.

Hospodaření s prostředky Claims Conference bylo revidováno mnohem častěji. Lze konstatovat, že celý systém rozhodování a poskytování finančních příspěvků funguje odpovídajícím způsobem a likvidátorka žádostí na ŽOP – pí Zlata Kopecká – se velmi rychle a dobře zapracovala. Pracuje spolehlivě a vždy velmi rychle reagovala na zjištění revizní komise.

Rozhodující vliv na průběh poskytování příspěvků a hodnocení žádostí má šestičlenný výbor zdravotního fondu CC složený ze zástupců TI, ŽOP a FŽO.

Pozitivní hodnocení systému i výkonu jednotlivců, jakož i činnost naší RK, potvrdila i superrevize, kterou v minulém roce provedl hlavní kontrolor CC pan Malamed, který nás s panem Feuchtvanglerem navštívil a revidoval hospodaření s poskytnutými prostředky. Jejich závěrečné stanovisko ve formě doporučení a návrhů neshledalo žádné podstatné závady a bylo zaměřeno na organizační a metodické otázky. K jejich závěrům vypracovala TI stanovisko, ke kterému nebylo již ze strany CC dalších připomínek.

RK může konstatovat uspokojivý současný stav hospodaření s prostředky CC a doporučuje pokračovat tímto systémem i pro příští období.

Ruth Götzová seznámila sněm se zprávou revizní komise

DOPIS ANDĚLE DVOŘÁKOVÉ, předsedkyně ČSBS

Vážená paní předsedkyně,

v Národním domě na Vinohradech se uskutečnilo dne 3. dubna 2003 shromáždění 220 bývalých vězňů nacistických koncentračních táborů a ghett. Konal se sněm jejich sdružení – sněm Terezínské iniciativy.

Sešli se tam přeživší nacistické protizidovské perzekuce, kteří se na jaře roku 1945, ještě většinou mladí, vrátili do vlasti bez vlastního domova, bez rodin a příbuzných, bez bytu a prostředků, bez vzdělání a práce.

V tomto roce jsou to již starci a starší ženy, většinou prošeďivlí a o holích, ve věku, který se blíží osmdesátce. V rozpravě velmi citlivě reagovali na všechny okolnosti a projevy, které se dotýkají jejich životních osudů. Mnozí z nich poukazovali na články otištěné v Národním osvobození.

Ve smyslu usnesení sněmu se předsednictvo Terezínské iniciativy obrací na Vás, vážená paní předsedkyně, abyste si vždy ve svých vystoupeních uvědomila, že zatímco po osvobození naší vlasti byli sčítáni všichni mrtví, oběti nacistické protizidovské perzekuce začali sčítat své živé.

**Předsednictvo Terezínské iniciativy
– mezinárodní terezínské sdružení**

USNESENÍ SNĚMU

Účastníci sněmu Tereziánské iniciativy:

1. Vyslechli a se souhlasem přijali zprávu předsednictva, hospodáře a revizní komise TI za rok 2002 tak, jak ji přednesli předsedkyně TI PhDr. Dagmar Lieblová, hospodář Ing. Pavel Werner a předsedkyně RK Ruth Götzová, a také pozdravný dopis s informacemi z CC od Dr. Karla Brožíka.
2. Vzali na vědomí informaci Oldřicha Stránského ohledně termínu doplatku odškodného za otrocké práce.
3. Pověřují předsednictvo TI, aby jménem sněmu zaslalo dopis předsedkyni ČSBS Anděle Dvořákové k jejímu vyjádření v Národním osvobození.
4. Souhlasí s návrhem, aby se volba předsednictva a RK Tereziánské iniciativy konala za dva roky.
5. Zvolili členy předsednictva a RK TI na následující volební období 2003 – 2004.
6. Pověřují zvolené předsednictvo, aby v nadcházejícím volebním období nadále pokračovalo v činnostech uvedených ve zprávách přednesených na sněmu.

NOVĚ ZVOLENÉ PŘEDSEDNICTVO

Sněm schválil na dvouleté období nové předsednictvo v tomto složení (podle abecedy):

*Věra ANDRYSÍKOVÁ (Ostrava),
Věra BAUMOVÁ (Sibřina),
Anna HANUSOVÁ (Brno),
Eva HERRMANNOVÁ (Praha),
Anna HYNDRÁKOVÁ (Praha),
Marta JODASOVÁ (Praha),
Felix KOLMER (Praha),
Jaroslav KRAUS (Praha),
Dagmar LIEBLOVÁ (Praha),*

*Anna LORENCOVÁ (Praha),
Lisa MIKOVÁ (Praha),
Antonie MILITKÁ (Brno),
Milena PROCHÁZKOVÁ (Praha),
Michal STRÁNSKÝ (Praha),
Věra ŠLESINGEROVÁ (Praha),
Michaela VIDLÁKOVÁ (Praha),
Pavel WERNER (Praha).*

Na své první schůzi – 15. dubna 2003 – zvolilo nově zvolené předsednictvo předsedkyní Tereziánské iniciativy Dagmar Lieblovou a místopředsedy Annu Hyndrákovou, Jaroslava Krause a Michaelu Vidlákovou. Hospodářem zvolilo Pavla Wernera a tajemnicí Milenu Procházkovou.

Dále předsednictvo ustavilo jednotlivé komise a jejich předsedy. Sociálně zdravotní komisi předsedá Věra Baumová, kulturní komisi Eva Herrmannová, výchovně vzdělávací komisi Michaela Vidláková, finanční komisi Jaroslav Kraus.

Českému poradnímu výboru přeživších holocaust, ustanovenému na žádost Claims Conference, předsedá Dagmar Lieblová a Tereziánskou iniciativu ve Výboru zdravotního fondu Claims Conference zastu-

pují Věra Baumová a Pavel Werner. Redakční radě časopisu Tereziánská iniciativa předsedá Michal Stránský.

Dále zvolilo předsednictvo výkonný výbor ve složení Věra Baumová, Eva Herrmannová, Anna Hyndráková, Jaroslav Kraus, Dagmar Lieblová, Milena Procházková, Michal Stránský, Michaela Vidláková a Pavel Werner.

Předsednictvo se bude scházet každé třetí úterý v měsíci a výkonný výbor každé první úterý v měsíci. Komise se budou scházet podle potřeby. Každá schůze předsednictva bude tematicky zaměřena podle činnosti jednotlivých komisí.

Revizní komise zvolila svou předsedkyní Ruth Götzovou.

TRYZNA V TEREZÍNĚ

V neděli 18. května se konala jako vždycky v tomto čase vzpomínková tryzna na Národním hřbitově Malé pevnosti v Terezíně. K uctění památky zavražděných z Malé pevnosti, z ghetta i tábora v Litoměřicích jsme mezi desítky jiných položili věnec za Terezínskou iniciativu.

Po zaznění hymny zahájili slavnostní shromáždění ředitel Památníku Terezín a předseda Federace židovských obcí Jan Munk a předsedkyně Ústředního výboru Českého svazu bojovníků za svobodu Anděla Dvořáková. Hlavní projev přednesl prezident republiky Václav Klaus a po něm promluvil předseda vlády Vladimír Špidla.

Po křesťanské a židovské modlitbě odříkal vrchní zemský rabín Karol Sidon Kadiš. Na závěr zazpíval Děčínský pěvecký sbor píseň židovských zajatců z 3. dějství Verdiho opery Nabucco. Po odchodu čestné jednotky se shromáždění rozešlo.

Odpoledne jsme měli možnost zhlédnout hru Jakoba Lurii *At'žije život* aneb *Klub ztracených talentů*, která je zkomponovaná na témata terezínských kabaretů Karla Švenka i ostatních terezínských umělců. V autentickém prostředí bývalého „*Zeughausu*“ vyznělo představení skvěle, dík patří především čtyřem protagonistům: Haně Frejkové, Kateřině Duškové, Igoru Šebovi a Jiřímu Toufarovi, kteří zaujali návštěvníky, rozesmáli je i dojali.

Anna Hydráková

DÁNOVÉ V TEREZÍNĚ

Dne 30. dubna 2003 zažil Terezín pozoruhodný den. Po mnoha letech se tam přijeli podívat někteří z těch, které na jaře 1945 odtamtud odvážely bílé autobusy Švédského Červeného kříže. Dánům tenkrát jistě mnozí záviděli a sami toužebně očekávali osvobození.

V budově, ve které po dobu svého věznění v ghettu bydleli dánští židé, je dnes Dům s pečovatelskou službou. Jako celý Terezín, byl i tento objekt

Strop utajené terezínské modlitebny

postížen a poničen loňskou povodní. Na jeho obnovu přispělo město Terezín, nadace Člověk v tísní, Nadace Olgy Havlové a další instituce, především však Joint Distribution Committee. A tak byly 30. dubna na tomto domě odhaleny dvě pamětní desky: jedna připomínající tuto pomoc a druhá připomínající osudy dánských židů v Terezíně. Slavnostního odhalení se zúčastnila skupina bývalých dánských vězňů, mezi nimi i Henny, dnes drobná šedovlasá paní, která se v březnu 1944 v Terezíně narodila, velvyslanec Dánského království, velvyslanec USA, zástupci švédského a izraelského velvyslanectví, člen rady ředitelů Jointu s manželkou a další hosté.

Slavnost zahájil starosta Terezína Jan Horníček, promluvila předsedkyně Dánského terezínského sdružení paní B. Fishermann a za Joint pan Levinson. Závěrem přednesl pan rabín Karol E. Sidon Žalm 124.

Po odhalení desek byli hosté přijati starostou na radnici a na závěr odpoledne se konala krátká bohoslužba v utajené terezínské modlitebně. **dl**

JOM HA ŠOA V TEREZÍNĚ

Úvazek na tři a půl století

Stalo se již tradicí, že se koncem dubna čtou po celém světě jména obětí Šoa. Jedním z míst, kde se tak děje, je i půda Magdeburských kasáren v Terezíně. Čtení jmen v těchto místech má jednu zvláštnost: čtou se pouze jména těch, kdo zemřeli v letech 1941 až 1945 v terezínském ghettu. Letos to byla jména vybraná z brněnského transportu Ae, který přijel do Terezína 29. března 1942. Pietní shromáždění zahájil ředitel Památníku Terezín dr. Jan Munk. Jména předčítali dva členové předsednictva TI, Pavel Werner a Dagmar Lieblová. Na závěr přednesl rabi Jehuda Ješarim modlitbu.

Na půdě Magdeburských kasáren se každým rokem přečte sto jmen. V Terezíně zahynulo za dobu existence ghetta na 35 000 mužů, žen a dětí. Trvalo by 350 let, než by se alespoň vyslovením jména připomněl jejich tragický osud.

Dagmar Lieblová

DĚKUJEME

Předsednictvo Terezínské iniciativy srdečně děkuje touto cestou všem členům za finanční příspěvky, kterými jste přispěli na naši společnou činnost.

V současné době, kdy se vyplňují dotazníky pro „Německé penze“, není v našich silách posílat jmenovitá poděkování všem dárcům. Děkovný dopis dostanou všichni trochu později. Děkujeme za stpení. **Milena Procházková**

Pomník Hrdinů ghetta ve Varšavě

Letos si připomínáme již 60. VÝROČÍ POVSTÁNÍ VE VARŠAVSKÉM GHETTU

Před šedesáti lety, v noci na devatenáctého dubna 1943, obklíčili po zuby ozbrojení Němci varšavské ghetto. Chystala se jeho konečná likvidace. Pro posledních šedesát tisíc tamních Židů byly připraveny vlaky do Treblinky. Plány nacistů však zkřížila skupina dvou set dvaceti židovských chlapců a dívek vybavených pár pistolemi a zápalnými lahvemi. Vypukla první a nejdůležitější ozbrojená židovská vzpoura druhé světové války.

„Od začátku jsme věděli, že nemůžeme vyhrát. Ale byli jsme mladí a těšilo nás, že jsme Němcům překazili plán. Že lidé nejdou pokorně na smrt, že nikoho z nás bojujících nedostanou živého,“ vzpomínal po letech Marek Edelman, jediný z velitelů bojujících Židů v ghettu, který dodnes žije. Odhodlanost obránců varšavského ghetta vzepřít se bezmoci vznikla v nejhruznějších podmínkách všudypřítomného ponížení, teroru, zoufalství a smrti. Šlo o boj lidí, kterým nacisté odebrali právo na život a na lidskost a které už nemělo čekat nic než plynové komory. Mladí Židé však zasadili krvavou ránu nacistické snaze učinit ze svých obětí „bezbranné ovce“. Jejich příběh dodnes promlouvá jako jeden z nejvíce fascinujících příkladů lidského boje za svobodu.

Odhodlanost židovské mládeže ve varšavském ghettu vzepřít se budoucnosti řízené nacisty vzrostla po vyhlazovací akci z léta 1942. Po měsíc a půl odtud v přečpaných vlcích odjíždělo

denně šest tisíc lidí do plynových komor v nedaleké Treblince. Během šesti týdnů tak nacisté „průmyslově“ vyvraždili většinu Židů z varšavského ghetta. Na podzim vznikla Židovská bojová organizace, zastřešující různé podzemní skupiny v ghettu. Začalo vojenské vyškolení židovských bojovníků. Marek Edelman v knize *Strážník*, vydané v Polsku v roce 1998, napsal: „Bylo nás přesně tolik, kolik jsme měli pistolí. Odhodlaných bojovat bylo mnoho, jen zbraně chyběly.“ Přes vědomí obrovské disproporce sil a neodvratných následků jakéhokoli odporu proti Němcům byli rozhodnuti riskovat válku za svobodu a lidskost.

Když dubnového rána roku 1943 Němci vtrhli s tanky a pancéřovými vozy do vylidněných ulic ghetta, přivítaly je podomácku vyrobené granáty a zasypala střelba. Šedesát tisíc „civilních“ obyvatel ghetta se ukrylo ve sklepích a v dalších skrýších.

„To, že se Židé mohou bít, překračovalo hranice jejich chápání,“ vzpomíná Edelman ve zmíněné knize. Ve svých dvaadvaceti letech byl Marek Edelman jedním z pěti velitelů Židovské bojové organizace, která Němce překvapila svým aktivním odporem. Obráncům se přes katastrofální nedostatek zbraní podařilo odrazit útok a přivodit šokováním nacistům poměrně značné ztráty. Teprve po třech týdnech se obrovské přesile vojáků SS vyzbrojených těžkou vojenskou technikou podařilo situaci

ovládnout. Koncem dubna napsal velitel bojujících Židů Mordechaj Anielewicz v dopise vyslaném na „árijskou stranu“: „Sen mého života se splnil. Židovské povstání se stalo skutečností. Byl jsem svědkem nádherné, hrdinské války židovských bojovníků.“ Bez naděje na vnější pomoc a bez reálné šance přežít se heslem povstání stalo zvolit si vlastní způsob smrti, zemřít se zbraní v ruce, se ctí a před očima světa, který nečinně přihlíží vyhlazování evropských Židů.

Anielewicz spáchal sebevraždu spolu s většinou bojovníků ghetta v zoufalé situaci, když Němci objevili jejich bunkr a vhodili do něj plynovou bombu. Jen několika málo bojovníkům, mezi nimi Marku Edelmanovi, se podařilo kanály dostat ze zlikvidovaného ghetta. Většina z nich pokračovala v boji s nacisty v některém z židovských partyzánských oddílů v polských lesích.

Před válkou byla Varšava největším židovským centrem v Evropě. Každý třetí zdejší obyvatel byl židovského původu. Na podzim roku 1940 odřízla varšavské Židy od okolního světa tři metry vysoká zeď ghetta postavená z nařízení nacistických okupantů. Na pouhých tři sta hektarech uzavřené varšavské čtvrti bylo načas natěsnáno téměř půl milionu lidí. Jen pár z nich se podařilo přežít, téměř všechny zavraždili nacisté v plynových komorách Treblinky. Z místa, které bylo po tři roky hororovým vězením ovládaným nacistickými botami, zůstaly po povstání ruiny. Nacisté potlačili vzpouru ohněm a dům po domu ghetto vypálili. Po válce vyrostlo na jeho troskách socialistické sídliště a tragédii varšavských Židů překrylo mlčení totalitního režimu.

Většina z hrstky polských Židů, kterým se podařilo přežít holocaust, odtud brzy po válce vycestovala. Židovská populace v Polsku zmizela a s ní i vazby přeživších k někdejšímu domovu. Jejich emigraci na Západ urychlil také přicházející stalinismus a silný poválečný antisemitismus Poláků, kteří litovali, že Hitler „nedokončil svou práci se Židy“.

„Chodil jsem ozbrojený, ale rozhodl jsem se zůstat. Někdo tu přece musel být se všemi těmi, kteří zahynuli,“ vysvětlil Marek Edelman mnohokrát, proč jako jeden z mála Židů Polsko nikdy neopustil. V roce 1946 uspořádal polský dav ve městě Kielce hon na Židy, kteří se vrátili z nacistických lágrů. Edelman odjel na

místo pogromu a Židy, kteří tu zůstali naživu, odvezl do bezpečí. Dvaatřicet mrtvých v Kielcích nebylo výjimkou. Podél železničních kolejí po celé zemi bylo v poválečné době možné vidět stovky mrtvol Židů zavražděných během jízdy vlakem polskými krajně pravicovými skupinami. V roce 1968 zachvátila Polsko mohutná antisemitská kampaň. Tehdy odtud vycestovali poslední Židé.

Edelmana nezlomilo, ani když ho z politických a rasových důvodů několikrát vyhodili z nemocnice, kde jako kardiolog pracoval. Po nacitech tak stál v cestě k svobodnému životu nový

nepřítel. Hodnoty, za které se svými přáteli Edelman bojoval v ghettu, ohrožovala tentokrát komunistická diktatura. Od sedmdesátých let spolupracoval Edelman s polskou demokratickou opozicí a později se stal členem Solidarity. „Nikomu nedovolím, aby mi diktoval, kde mám žít,“ trval vždy na svém. Zůstal v Lodži i když se v roce 1970 pro emigraci do Paříže rozhodla jeho žena s dvěma dětmi, která už v Polsku nedokázala žít.

Šedesát let je Edelman „strážníkem“ tří milionů polských Židů zavražděných nacisty a odkazu, který poválečné společnosti přináší povstání ve varšavském

ghettu. V bezpočtu rozhovorů, které poskytl novinářům na celém světě, vždy zdůrazňuje:

„Dodnes dochází ve světě k etnickým čistkám. Výročí našeho povstání a mluvení o něm mají pro mě jediný smysl: neustále připomínat, že jde o zločiny proti samotné podstatě lidskosti a že nelze být beztrestně jejich lhostejnými svědky, protože nás to všechny mrzačí. Nesmíme mlčky přihlížet současným zločinům, tak jako kdysi holocaustu.“

*Text a foto na dvoustraně
Matěj Stránský*

Rozhovor s MARKEM EDELMANEM

Dlouhou dobu jste odmítal účast na oficiálních oslavách výročí povstání ve varšavském ghettu. Proč?

Záleží na tom kdy. Neúčastnil jsem se jich za komunistů. Přišel jsem teprve na 45. výročí a posledních pár let se organizovaných oslav někdy účastním. Jinak chodíme položit květiny nezávisle s přáteli. Komunisté si to nezasloužili, nemohou vystupovat ve jménu svobody a lásky k člověku. Jejich ideologie je stejná jako fašismus. Nikdy jsem s nimi neměl nic společného.

Ostatní žijící bývalí bojovníci z ghetta se na organizovaná výročí za komunismu dívali stejně? Kolik dnes žije účastníků povstání v ghettu?

Kromě mě nikdo z nich nežije v Polsku. Bylo nás dvě stě dvacet, stejně jako zbraní, které jsme měli. Ochotných bylo spousta, ale neměli zkrátka čím bojovat. Dnes nás žije na světě pět.

Viděl jste film Pianista? Jak se vám líbil?

Moc se mi líbil. Je velmi dobře natočen, je pravdivý, strídmý, bez patosu. Takové filmy jsou velmi důležité.

Na co myslíte, když dnes v den výročí jdete v čele shromážděných lidí od pomníku bojovníků ghetta k Umschlagplatzu, odkud odjížděly transporty vašich přátel do Treblinky?

Na to, aby lidé nezapomněli, aby to byla výstraha pro další generace, aby se věci, které se staly a dějí, v budoucnu už nestávaly.

Opravdu vám právě to běží v tu chvíli hlavou?

Asi ne, to je moje věc, na co myslím. Ale teď vám to říkám.

Jaké to je celý život vyprávět o několika letech, které vám v mládí zásadně změnili budoucnost? Je možné si po tak dlouhé době pamatovat konkrétní dny před šedesáti lety? Nezdá se vám, že se občas schematicky opakuje stále to, co už bylo mnohokrát řečeno?

Jaké schéma?! Je třeba pamatovat na to, co se stalo a to není schéma. Nelze vymýšlet něco nového, mluvit nově, jde o to mluvit pravdu. Chování v budoucnosti je ovlivněno tím, co si pamatujeme z minulosti. Je důležité ukazovat lidem, jak to dopadne, když se pohrdá člověkem, když se člověk stane jen objektem politiky a nenávisti. Nevystačíme s tím, že dnes je slunce. Slunce bylo vždycky.

Je svědectví obětí holocaustu jako varování světa úspěšné? Kdysi jste se vyjádřil o intervenci v Kosovu jako o určitém přelomu v dějinách lidstva. Pokračuje to válkou v Iráku? Lze říct, že jde o důsledek poučení se z historie?

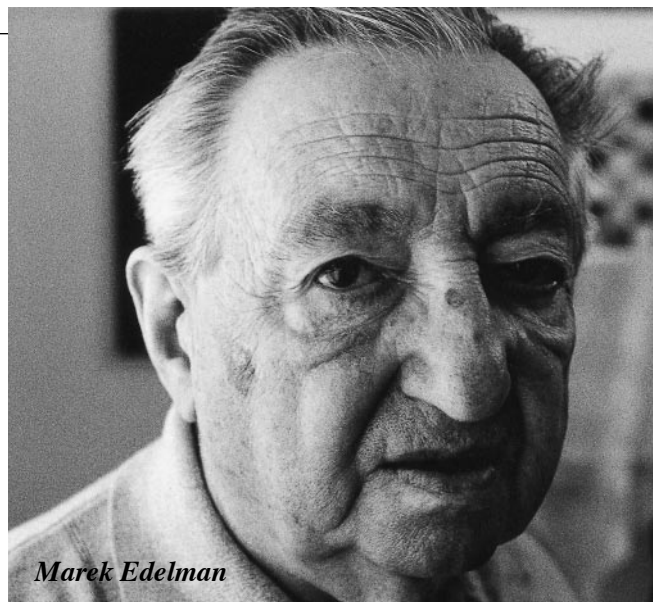
Samozřejmě. Počínaje Carterovou politikou obrany lidských práv v zahraničí. Pokračuje to dál, Clinton bombardoval Jugoslávii, aby zničil tyrana Miloševiče. Východní Timor a nedávné události v Iráku. To znamená, že svět se vydal směrem obhajoby práv člověka, uznání jeho důležitosti. Povstání v ghettu v době temné hitlerovské Evropy, kdy se poprvé civilní obyvatelstvo postavilo tyranii, to byl začátek cesty. Je to jedna linie, která pokračuje dnes válkou proti Husajnovi. Když Clinton začal s bombardováním Jugoslávie, odvolal se mj. na to, že má podporu bývalých bojovníků z ghetta. V roce 1999 jsem Clintonovi poslal otevřený dopis, ve kterém jsem apeloval na nutnost vojenského zásahu ve jménu obrany člověka. Nálety na Kosovo byly skutečně přelomem v historii světa. Poprvé nešlo o válku o teritorium, vliv, suroviny, poprvé šlo o válku na obranu člověka.

Kdo bude o holocaustu mluvit, až nebudou na světě žádní očití svědkové?

Další generace o tom musí mluvit. Jestli se na holocaust zapomene, bude to velmi špatné. Dnes si ho celý svět připomíná. Jak dlouho to bude trvat, nevím.

Proč se v Polsku nikdy nerozvinula otevřená diskuse o židovské historii a zejména o holocaustu?

Od 80. let se začalo postupně hovořit o některých událostech, až nedávno došlo na případ z Jedwabného. V podzemí se ale vždy odehrávala otevřená debata. Jenže to není jen případ Polska, ale celého světa. Proč neexistuje otevřený přístup v Česku nebo ve Francii? Všude jsou lidé, kteří říkají, že nebyla Osvětim. Je to nepříjemná věc, lidé o tom nechtějí mluvit. Svědci, kteří všechno viděli, mají výčitky svědomí, protože nic neudělali. Jednou ale musí dojít k momentu, kdy se bude mluvit pravda a to se v Polsku stalo. Lepší později než nikdy.

Marek Edelman

Jiří Pavel s Hanou Hnátovou

Povídání s JIŘÍM PAVLEM

Jedním z diskutujících na sněmu byl i Jiří Pavel, z jehož iniciativy vzešel i dopis Terežínské iniciativy Českému svazu bojovníků za svobodu, který v tomto čísle najdete na deváté straně. A protože krátce před konáním sjezdu, 31. března 2003, uplynulo právě 30 let od smrti Jirkova bratra, oblíbeného spisovatele Oty Pavla, požádali jsme Jiřího o krátký rozhovor.

Jiří Pavel pochází ze smíšeného manželství – křesťanské maminky a židovského tatínka Leo Poppera, kterého nám jeho syn ve svých povídkách tak barvitě vylíčil. Oba starší bratři Hugo a Jiří byli zapsáni a evidováni v židovské náboženské obci, za nejmladšího Otou už rodiče nechtěli sami rozhodovat a nechali jej tzv. bez vyznání. Rodina byla zcela asimilovaná, synové téměř nevěděli, že jsou židé.

„Že jsme židé, jsme se dozvěděli, až když u nás začaly platit norim-

berské zákony a museli jsme nosit Davidovu hvězdu. Nežili jsme jako židovská rodina a necítili jsme se být židy. Ale když jsem se někde setkal s antisemitou, který napadl žida, tak jsem se pral.“

V březnu 1943 byli oba starší bratři zařazeni do transportu do Terezína, kam v únoru 1945 přijel také jejich otec. Jirka byl na podzim 1944 deportován posledním transportem z Terezína do Osvětimi Birkenau a odtamtud do Osvětimi III – Monowice, kde pracoval v muniční továr-

ně, později ještě do tábora Sosnowiec. Tam byl opět zařazen do muničky. Před blížící se frontou prožil ještě evakuaci tábora, pochod smrti do Opavy a další strastiplnou cestu vlakem do přeplněného Mauthausenu.

Po válce se rodina šťastně sešla a z opatrnosti si změnila příjmení Popper za méně výmluvné Pavel. O mnoho víc už toho Jirka o sobě neřekl, snad jenom to, že když se jeho třináctiletá dcera Tereza setkala ve škole s určitými náznaky antisemitismu, přešla do židovské školy v Belgické ulici.

„Je tam spokojená a já jsem rád, že do té školy chodí. Učí se hebrejsky a my se tak stále více stáváme součástí židovské komunity.“

Všechna další Jirkova slova patřila zejména Otovi. Na otázku,

jaký byl jeho vztah k bratrovi, odpovéděl:

„My jsme byli taková zvláštní, až nenormální rodina. Při každém setkání jsme se líbali, a to jak s rodiči, tak bratři mezi sebou. Velmi jsme na sobě lpěli. Když se po válce všichni vrátili, rodinu to ještě více sblížilo, ještě víc k sobě lnula. S Otou jsem měl zvláštní vztah, musel jsem ho každý den vidět nebo s ním alespoň telefonovat. S Hugem měl Ota trochu jiný vztah, vídali se méně, ale psali si dlouhé dopisy, které jsou základem knihy o Otově korespondenci. Tyto naše vztahy trvaly až do konce jeho krátkého života. Když zemřel, byla to pro mne rána, se kterou jsem se nikdy nevyrovnal a už asi nevyrovnám.“

Jirka pak ještě hovořil o Otových knížkách i o mnoha literárních i filmových dílech, inspirovaných povídkami Oty Pavla, a také o mnoha významných osobnostech, které si

spisovatele a člověka Oty Pavla vážily a mluvily o něm. Za všechny uvádíme Jirkovu zmínku Jana Wericha z rozhovoru Karla Schwarzenberga s Karlem Hviždárou:

„Zdravotně na tom byl velmi mizerně... Tehdy mi poradil, abych si koupil knihu Oty Pavla Smrt krásných srnců a měl pravdu. Je to krásné počtení napsané jadrnou češtinou.“ Z této ukázky je patrné, že Jan Werich si krátce před svou smrtí povídal s Karlem Schwarzenbergem a mluvili o Otovi s velkou radostí.

Ota leží na Novém židovském hřbitově a chodí tam za ním spousta lidí. Hrob je pokryt tolika kamínky, že už se začíná propadat. Tam si často chodím s Otim povídat.“

Poslední otázky směřovaly k současnému životu Jiřího Pavla a k jeho dalším plánům. Je soudním znalcem v oboru starožitnictví, jeho

specializací jsou obrazy, ale zabývá se i judaikou.

„Za své třicetileté činnosti v tomto oboru jsem se setkal s mnoha židovskými artefakty a sbírkami a vím, že mnohé z nich pocházely z židovských rodin, které si je před svou deportací u někoho ukryly. Ještě dnes se takové věci objevují a bohužel prodávají. Judaistika a zvláště židovské stříbro a další artefakty z této oblasti jsou dnes velmi ceněny.

Ptala ses, jestli něco píšu. Pomyslím na dvě knížky. Jedna by byla patrně velmi útlá a byla by o tom, jaký byl můj život s Otim. Ale pomyslím i na knížku druhou, kterou chtěl Oti napsat a už nenapsal a která se měla jmenovat Povídky o starožitnostech. Až nebudu psát odborné posudky, tak to doufám napíšu. Jestli knížka vyjde, budu muset rychle umřít, protože se tam hodně lidí najde.“

**S Jiřím Pavlem hovořila
Anna Lorencová**

Hugo Pavel, Zuzana Peterová a Jiří Pavel při prezentaci knihy Spanilé jízdy

ODEŠEL PŘED TŘICETI LETY

Vpátek odpoledne třicátého března 1973 jsem již po šestnácté vezl bratra Otu do psychiatrické léčebny, tentokrát do Bohnic.

Druhý den ráno jsem jel k tůním u zámku na Zbraslavi. Ryby nebraly. Splávky se ani nepohnuly, ležely mrtvě na hladině. Sbalil jsem své rybářské nádobíčko a vrátil se domů. Po chvíli se ozval telefon a v něm hlas ošetřujícího lékaře, který mi sdělil, že Ota právě zemřel. Svět se zřítíl, život skončil a nejenom ten Otíkův. Nedožil se ani svých třiadvacátých narozenin.

Trvalo léta a trvá to dodnes, nedokážu se s tou zprávou smířit, vyrovnat. Uplynulo již třicet dlouhých – krátkých let. Nesplnily se jeho plány, že napíše

další knížky, jejichž tituly měl ve své rozbolavělé hlavě. Bylo jich šestnáct, stejně jako jeho pobytů v léčebnách. Už nenapsal *Jak jsem se zbláznil*, *Povídky o starožitnostech*, *Buštěhradská dráha*, *Fialový poustevník a mnoho, mnoho dalších*. Trvalo řadu let, než bylo jeho dílo doceněno, než byl uznán jako spisovatel. Vážili si ho i takoví umělci, jako byli například Jan Werich a Bohumil Hrabal.

Ota je autorem deseti knih, z nichž některé vyšly několikrát. Také v zahraničí, mj. v USA, v Japonsku, Izraeli. O Otovi bylo napsáno sedm knih a byly natočeny tři filmy, nejúspěšnější byly *Zlatí úhoři* a *Smrt krásných srnců* režiséra Karla Kachyni. Byla vytvořena řada absolventských filmů

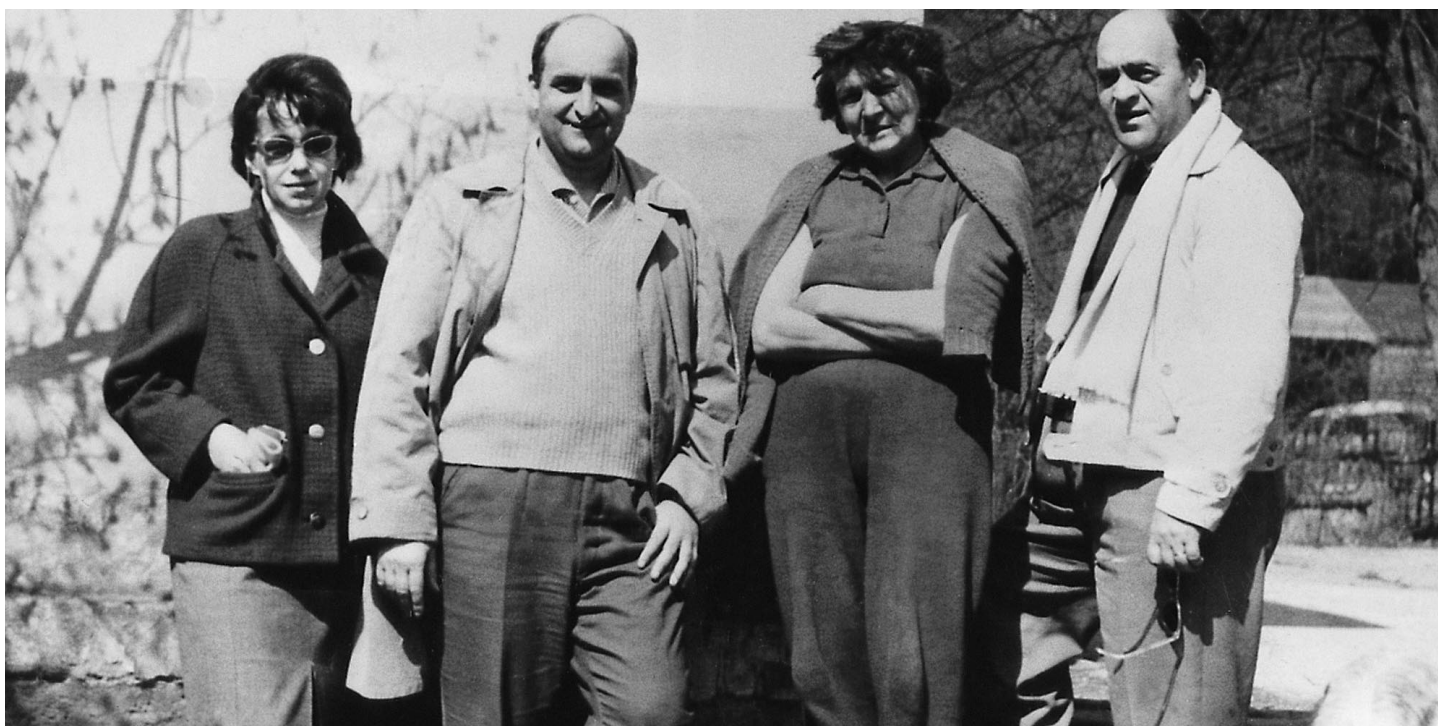
FAMU, napsány desítky absolventských prací, některé filmy natočila i televize. Na scéně divadla E. F. Buriana byla uvedena i jediná Otova divadelní hra *Náš tatínek a zlatí úhoři*. Roli Otíka zde ztvárnil Ondřej Vetchý. Ve Viole vystupoval Petr Haničinec s pořadem *Povedený tatínek* snad dva tisícekrát. K nedožitým sedmdesátinám bylo v červenci 2000 otevřeno v Buštěhradě Muzeum Oty Pavla.

Ota Pavel bezesporu inspiroval a bude ještě dlouho inspirovat řadu nejrůznějších tvůrčích duchů.

Vzpomínám na svého milovaného bratra Otu. Neustále se mi vybavují jeho slova:

Umět se radovat. Ze všeho. Nečekat, že v budoucnu přijde něco, co bude to pravé, protože je možné, že to pravé přichází právě teď, a v budoucnu nic krásnějšího už nepřijde.

Jiří Pavel

Věra, manželka Oty, Ota Pavel, paní Fraňková, vedoucí restaurace Rozvědčík a Jiří Pavel

VŽDYŤ JE TO MŮJ VLASTNÍ PŘÍBĚH, TO PŘECE ZNÁM!

(Nobelova cena za literaturu pro Imre Kertésze,
především za knihu *Člověk bez osudu*)

O holocaustu a hrůzách druhé světové války vyšlo už nespočetně knih, ale proč právě autor dvou z nich – *Kadiš za nenarozené dítě* a zejména *Člověk bez osudu*, maďarský spisovatel Imre Kertész, byl v r. 2002 vyznamenán Nobelovou cenou za literaturu? Obě tyto knihy byly napsány s poměrně dlouhým odstupem od válečných událostí, *Kadiš* v roce 1990 a *Člověk* v roce 1975; česky vyšel poprvé až nyní v roce 2003 a pokusím se zamyslením nad ním odpovědět na svou otázku.

Knihy *Člověk bez osudu* je nepochybně autobiografickou výpovědí zralého spisovatele (1929), který od prvních kapitol knihy, kdy události jsou nazírány očima mladého chlapce, přes téměř detailní popis denního života v koncentračních táborech, až k závěrečným úvahám předčasně dospělého navrátilce, který přemýšlí o prožitém a ještě více o tom, co počít dál se svým nečekaně darovaným obnoveným životem. Právě tento oblouk a velmi prostý, ale přesný a kultivovaný jazyk přibližují čtenáři náš dalekosáhlý problém,

který nepřestává zaměstnávat poválečné generace a nevyhnu se mu zřejmě ani pokolení další. Jak se to mohlo stát, hrozí nám něco obdobného, jak zabránit opakování takového selhání lidí? Nobelova cena za právě uplynulý rok má zřejmě poukázat na stálou nutnost připomínat si tyto události a hledat odpověď na žhavé otázky.

Pro nás pamětníky znamená čtení knihy *Člověk bez osudu* návrat do vlastní minulosti a obdiv způsobu, kterým se jí autorovi podařilo tak výstižně a bez patosu vylíčit. Jak říká překladatelka tohoto díla, Kateřina Pošová: „Vždyť je to můj vlastní příběh, to přece znám! To všechno jsem zažila i já.“

Kdo si nechce nechat ujít toto pozoruhodné čtení, může si knihu zakoupit v knihkupectví za 159 Kč. Doporučuji.

Eva Štichová

ŽIVOT MEZI ÚZKOSTÍ A NADĚJÍ

je název českého vydání knihy našeho rodáka Jiřího Kosty. Jeho memoáry jsou věrným zobrazením života jedné generace (ročníků dvacátých let dvacátého století), poznamenaného pohnutými dějinami, jak se odehrávaly ve střední Evropě. Na osudu jedné rodiny, tak typické pro české židovské prostředí, líčí vývoj české společnosti dvacátého století a nám dá zavzpomínat na obdobně prožitou minulost.

Autorovo vyprávění je totiž skvělé, přesné, a dokonale přibližuje dějiny a klima staré monarchie a potom hlavně demokratické Československé republiky, její myšlenkové proudy, denní život, postavení inteligence, zvláště pak židovské, vše, co neodmyslitelně poznamenalo zrání občanů tohoto státu a většiny z nás. Neméně výstižně jsou podána jeho svědectví o strastiplné době válečné a poválečné. Pro nás pamětníky je pozoruhodné zjištění, že autor (narozený v roce 1921) má obdivuhodnou paměť a schopnost vyvolat v našich myslích znovu celou škálu tehdejších prožitků.

Jméno Jiřího Kosty pro nás není zcela neznámé. Mnozí z nás si vzpomenu na jeho působení v týmu Oty Šika v letech šedesátých, odchod do exilu v roce 1968 a krátký pokus o uplatnění při ekonomických reformách po listopadu 1989.

Tím spíše vítáme jeho nový počín, který oživuje naše vlastní vzpomínky a pocity, a věříme, že se dočká zaslouženého ohlasu našich čtenářů.

Rozšířené české vydání vyšlo v nakladatelství Paseka v roce 2002. O rok dříve vyšla knížka německy v nakladatelství Philo Verlag, Berlin-Wien, pod názvem: *Nie aufgegeben. Ein Leben zwischen Bangen und Hoffen*.

Eva Štichová

TEREZÍN V OKOLÍ PAŘÍŽE

V únoru byla na programu několika divadel v okolí Paříže (Les Ulis, Fontenay aux Roses) divadelní hra TEREZÍN, kterou podle dokumentů z Památníku Terezín napsal Jacques Livchine. V létě je hra připravována i pro divadelní festival v Avignonu na jihu Francie.

Mám ze hry dobrý pocit, autor udělal kus poctivé práce. Po představení je promítána kopie filmu, která byla pořízena nacisty při neblaze proslulé návštěvě ghetta zástupci Mezi-

národního Červeného kříže. Film je doplněn komentářem jedné z hereček.

Při mé návštěvě divadelního představení bylo vyprodáno, diváci sledovali hru s velkým zájmem a za skutečně hlubokého ticha. Autorovi a hercům se dobře podařilo vystihnout atmosféru Terezína. Kladli velký důraz nejen na tamní kulturní život, ale i na všechny obavy a strach z budoucnosti.

A tak nejen „Brundibár“, ale i osud nás ostatních obyvatel ghetta se „dostal do světa“.

Lída Záruba-Vohryzková

„DAR DĚJIN“

Jak působí přednášky o holocaustu na vnímavou studentskou duši

Povzbuzen ujištěním několika přátel, že shledali můj článek v předposledním čísle Tereziánské iniciativy zajímavým (TI č. 23, str. 6 a 7 – pozn. redakce), vracím se k tématu reakce žáků a studentů na přednášky o holocaustu. Tentokrát k jejich vnímání studenty dvou posledních ročníků gymnázií, tedy vlastně k jejich působení na mladé, ale už dospělé lidi.

Hodnocení své přednášky uvádím v českém překladu. Nejprve výňatky z reakcí finských studentů, které mi laskavě přeložila ředitelka gymnázia v Tampere do angličtiny. Následují dvě ukázky toho, jak přednáška zapůsobila na studenty Gymnázia Wernera Seelenbindera ve Fürstenwalde, Německo, v roce 2002. Hodnocení německých studentů je celkem patnáct.

Všetchna jsou velice pozitivní a emotivní. Někdy snad až příliš emotivní, nejspíše vlivem okamžité postpřednáškové euforie. (Rozhodně se necítím být „darem dějin“.) Výběr dvou z oněch patnácti, jež jsou všechna co do obsahu a citového náboje podobná, mi usnadnilo pragmatické hledisko: Pouze dvě jsou psána na počítači; ostatní ručně a některá jsou obtížně čitelná.

Vnímám tyto postoje studentů jako poctu pro všechny, kteří o holocaustu přednášíme, ve školách i dospělým. Pokládám je za potvrzení toho, že konáme smysluplnou a užitečnou práci – a dovolte mi říci – i záslužnou.

Pavel Stránský

☆☆☆

**Komentáře studentů k přednášce Pavla Stránského
SDĚLENÍ NESDĚLITELNÉHO v Gymnasiu Tampere
lyseen lukie v Tampere, Finsko v září 2000**

„Co mohu udělat já?“

Přednáška, kterou v naší škole přednesl Pavel Stránský, na mne velice zapůsobila. Skutečně mě přiměla k zamyšlení nad tím, jak krutý může člověk být a že se takové krveprolití už nesmí nikdy opakovat. Mám k panu Stránskému velký respekt, protože jsem díky jeho přednášce začal přemýšlet.

Miika Salenius

☆☆☆

Dnes nemůžeme jen tak zapomenout na všechny ty krutosti, jichž se nacisté dopouštěli ve druhé světové válce. Proto musíme velmi tvrdě bojovat proti neonacismu a obecně rasismu, protože nelze dovolit, aby se takové věci kdy opakovaly.

Ville Nurmi

☆☆☆

Svět se musí dozvědět pravdu a p. Stránský je poslem pravdy. Jeho příběh mě dojal a poskytl mi důvod vidět svůj život v jiném světle. Co mohu učinit, je předat tuto pravdu budoucím generacím, neboť vědomí toho, co se stalo v minulosti, je nejlepší cestou, jak předejít hrůzám v budoucnu.

Heta Holle

Příklad ucelené práce napsané o přednášce pana Stránského

Často se skutečně podivuji tomu, proč se někteří lidé nazývají lidskými bytostmi. Touha po moci a prokletá zloba je může vést k tomu, že způsobují nevinným lidem strašné utrpení. V dějinách lidské rasy byl značný počet přízračných masových vražd a několik jich stále existuje. Zdá se mi, že se lidstvo nikdy nepoučí ze svých kontraproduktivních chyb.

Včera jsem měla velkou a zajímavou příležitost setkat se se starým mužem, který strávil dlouhou dobu v největším nacistickém koncentračním táboře. I kdybych přečetla řadu skutečných příběhů židů, nikdy bych nevěděla, jak to opravdu muselo být ve skutečném životě. Myslím si, že jeho způsob přežití, to, jak se dostal z tábora a jak se zpětně přizpůsobil běžnému životu, byla jeho neuvěřitelná schopnost věřit v lásku ke své ženě a také pozitivně myslet. Jeho noční můry z hrůz koncentračního tábora později v jeho životě se může člověk jen pokusit si představit.

Jak naznačují zmíněné argumenty, je ovládání lidí vážný problém. Vyplývá z toho, že musíme respektovat své bližní bez ohledu na barvu jejich pleti, národnost či náboženství. A co víc, budeme-li se navzájem milovat, vybudujeme lepší svět.

Maria Nymark

☆☆☆

Dvě ukázky prací studentů 12. třídy Státního gymnázia ve Fürstenwalde, Německo, 2002

Očití svědkové jakožto dar dějin

Kdo vlastně může nám mladým lidem nejlépe ozřejmit dějiny uplynulých let? Přece jen očití svědkové. Ani 1000 učitelů by to neumělo lépe, protože dějiny pouze „studovali“, ale nezažili.

V různých vyučovacích předmětech jsme se už hodně dozvěděli o 2. světové válce a zejména o nacistických kon-

Zeitzeugen als Geschenk der Geschichte

Wer kann uns jungen Menschen die Geschichte vergangener Jahre eigentlich am besten vor Augen führen? Doch nur die Zeitzeugen. Keine 1000 Lehrer könnten das besser, denn sie haben die Geschichte nur „studiert“ und nicht erlebt.

Wir haben in verschiedenen Unterrichtsfächern schon viel über den 2. Weltkrieg und insbesondere über die Konzentrationslager der Nazis erfahren. Allerdings bestanden die Quellen nur aus „trockenen“ Texten und „nüchtern gestalteten“ Videos. Richtig anschaulich war der Unterricht aber nie, so dass man sich was darunter vorstellen konnte, um die Aktionen im 2. Weltkrieg besser verstehen zu können.

Doch am 11. Juni 2002 war alles anders. Dies war der Tag, an dem Pavel Stransky, der drei Konzentrationslager überlebt hatte, zu uns in den Politikunterricht kam. Er erzählte uns, was er im 2. Weltkrieg und vor allem in den Konzentrationslagern erlebte. Obwohl die Erinnerungen an diese Zeit für ihn natürlich schrecklich sind, erzählte uns Pavel Stransky aber trotzdem mit einer gewissen „Freude“ darüber, weil es seine Moral ist, mit uns jungen Menschen darüber zu reden, damit die Geschichte auch Geschichte bleibt.

Schon sein erster Satz „fesselte“ den Zuhörer, so dass dieser nicht mehr aufhören konnte zuzuhören. Er sagte, „seine Holocaustgeschichte ist auch eine Liebesgeschichte“. Damit meinte er die Geschichte zwischen ihm und seiner Frau, die auch verschiedene Konzentrationslager ertragen musste. Teilweise war man gezwungen, während seines Erzählens, einige Tränen zu unterdrücken.

Ich denke, anschaulicher und emotionaler, wie mit einem Zeitzeugen kann man den Unterricht nicht gestalten. Pavel Stransky war und ist der Beweis dafür. Für mich ist er ein Geschenk der Geschichte.

centračních táborech. Zdroje však pocházely ze „suchých“ textů a „střízlivě vytvořených“ videonahrávek. Ale skutečně názorné vyučování nikdy nebylo, aby bylo možno si v něm cosi představit a lépe tak porozumět událostem 2. světové války. 11. června 2002 však bylo všechno jinak. Byl to den, kdy k nám přišel do vyučování politiky Pavel Stránský, který přežil tři koncentrační tábory. Vyprávěl nám, co zažil za 2. světové války a především v koncentračních táborech. Ačkoli jsou pro něho vzpomínky na tuto dobu přirozeně strašné, vyprávěl nám Pavel Stránský přesto o nich s určitou „radostí“, neboť jeho morální zásadou je hovořit o tom s námi, mladými lidmi, aby historie také historií zůstala.

Už jeho první věta posluchače upoutala, takže nemohli přestat mu naslouchat. Řekl, že „je jeho vyprávění o holocaustu také vyprávěním o lásce“. Měl tím na mysli příběh svůj a své ženy, která také prošla různými koncentračními tábory. Občas jsme během jeho vyprávění museli potlačovat slzy.

Myslím si, že názorněji a emocionálněji než od očitého svědka nelze vyučování uspořádat. Pavel Stránský byl a je toho důkazem. Pro mne je darem dějin.

Stefan Kullus

Stanovisko k přednášce Pavla Stránského

Přednáška byla podle mého názoru velmi zajímavá.

Pavlu Stránskému se podařilo, že jsem byla a ještě jsem znovu šokována a rozlícena z tak nelidského zacházení, přestože jsem už měla mnoho informací o zacházení s židy v Třetí říši.

Mám velkou úctu a sympatii s Pavlem Stránským, neboť vidí sama sebe jako „posla obětí“, jak také zní titul jeho knihy. Zejména pro mladou generaci je velice důležité, že takto poučně přednáší, neboť pouze očitý svědek může skutečně ozřejmit minulost podrobným vyprávěním (přesná data).

V jeho přednášce jsem také shledala velice pěkným to, že pan Stránský poukázal na to, jak je důležité a v tomto případě

důležité pro přežití, má-li člověk stále jiskru naděje, k níž se lze upnout jako k cíli. Bez naděje se člověk sám vzdává a pak je obtížné vzít na sebe další útrapy a překonat je. Ani tehdy, jestliže byl člověk zklamán, nesmí ztratit naději. K tomu se Pavel Stránský takto vyjádřil: „Naděje umírá naposled.“

Při jeho líčení boje o přežití, které bylo velice dobré, jsem s ním opravdu soucítila. Když během svého vyprávění o průběhu tragického osudu zmínil poněkud větší naději, ožila jsem s ním a doufala s ním, že dojde co nejdříve k šťastnému konci, ale když pak znovu hovořil o propastech ve svém životě, které přece za druhé světové války převažovaly, zesmutněla jsem a byla jsem deprimována z toho, co se stalo jemu a také mnoha dalším židům v době Třetí říše. Vzkypěl ve mně i pocit hněvu nad tím, jaké právo si nacisté osobovali rozhodovat o osudu a životě mnoha lidí. Pavel Stránský ozřejmil mně a se mnou jistě i mnoha jiným ono hrůzné a bezohledné počínání nacistů natolik, že mě polévalo horko a po zádech mi běhal mráz.

Vedle naděje je důležitá i láska, hovořil. I láska mu pomohla přežít. Moc se mi líbilo, že to pan Stránský ve své přednášce uvedl, protože je tento aspekt velmi významný v každé nepřítomné situaci. Neboť, jak to také na základě své přednášky objasnil, bez NADĚJE v to, že se po tomto celém dramatu opět sejde se svou LÁSKOU Věrou, by asi nepřežil.

Tato přednáška mě tak strhla, že jsem se ani pořádně neodvažovala ptát se ho po ní, neboť jsem měla obavu, že by šlo o hloupou otázku, a nechtěla jsem ho ani ranit špatně uváženým dotazem.

Je to podle mne pro něho velký výkon, že si vzal za úkol podávat zprávu o svém osudu mladším generacím, aby zdůrazňoval rozsah katastrofy druhé světové války. Obdivuji ho za jeho odvahu, že překonává sám sebe a takto poučně přednáší.

A děkuji za zkušenost, pro mne tak cennou, které jsem mohla nabýt díky jeho přednášce.

Stefanie Gliese

KONCERT V KANADSKÉM SASKATOONU

Když byly v srpnu v Čechách povodně, dr. Monte Pishny Floyd se v kanadském Saskatoonu rozhodl, že se pokusí nějak pomoci. Dr. Pishny-Floyd je kanadský hudební skladatel, jehož matka měla české kořeny. Řada jeho příbuzných zahynula za holocaustu, a dr. Pishny Floyd se proto rozhodl uspořádat koncert, jehož výtěžek by byl věnován Terezínské iniciativě pro oběti povodní v Praze a Terezíně.

Koncert se konal v saskatoonské synagoze Agudas Israel 23. února 2003. Program byl velmi rozmanitý. Vystoupilo na něm celkem devět hudebních skupin různého žánru, od saskatoonského filharmonického orchestru po klezmerovskou skupinu. Kromě hudby zazněla i slova: Tibor Feheregyhazi, režisér divadla Persephone, přečetl anglický překlad Seifertovy básně Praha a podělil se s námi o to, jak je pro něj Praha důležitá, protože když po roce 1956 utíkal z Maďarska, v Praze se naposledy viděl se svým otcem, který brzy na to zemřel.

Koncertu se zúčastnilo přes 100 posluchačů, většinou lidí, kteří už Českou republiku navštívili. Celkem jsme vybrali 1068 dolarů. Jsme rádi, že jsme mohli alespoň malou podporou přispět k odstranění škod napáchaných povodněmi.

Rita McLeodová-Lieblová

Z DOPISŮ NAŠICH ZAHRANIČNÍCH ČLENŮ

Výňatek z dopisu naší zástupkyně v USA paní Zuzany Justmann:

Vážený přítelé, zasílám vám program společnosti Society for History of Czechoslovak Jews, inc. jehož jsem se zúčastnila.

Seznámila jsem se tam s rabínem Scholomanem, který spolupracuje s naším generálním konzulem panem Pospíšilem. Všichni se velice zajímali o činnost TI. Třídenní pořad „Terezín – symbol II. světové války“ byl zahájen koncertem Václava Hudečka, další den byl věnován Nicholasu Wintonovi a závěrem se konala prezentace knihy Petry Růžičkové „Pevnost – kamená hvězda Terezín“. Všechny pořady byly hojně navštíveny.

Z dopisu naší členky Ruth Sax:

Děkuji vám za váš milý časopis, velice ráda ho čtu.

Zúčastnila jsem se třídenního symposia o holocaustu na univerzitě v San Diegu, kde byli i zástupci Jad Vashem z Jeruzaléma a Muzea holocaustu ve Washingtonu. Z Wiesenthal Center byl přítomen Rabbi Abraham Cooper s velice poutavým proslovem.

Na návštěvě v Budapešti

První Židé přišli do Maďarska ve 13. století a usadili se v Budě a Óbudě. V 19. století se objevila velká židovská komunita na okraji města Pešť, v malé obci Erzébetváros. V roce 1251 udělil král Béla IV. Židům z Budy určitá privilegia, včetně práva na svobodu vyznání. Židovská komunita se od té doby úspěšně integrovala do maďarské společnosti. To trvalo do roku 1941, kdy byla zavedena řada nacistických antisemitských zákonů a povinnost pro

Velká synagoga v Budapešti

Židy nosit Davidovu hvězdu. V roce 1944 bylo vytvořeno ghetto v Pešti a tisíce Židů byly deportovány do koncentračních táborů včetně Osvětimi. Po těžkých bojích mezi německou a sovětskou armádou osvobodila Rudá armáda 18. ledna 1945 ghetto. V Maďarsku bylo celkem 600 000 židovských obětí nacismu. Jejich památku dnes připomí-

ná deska na ortodoxní synagoze v ulici Rumbach a památník holocaustu v zadním traktu Velké synagogy.

Koncem 19. století byly postaveny v Budapešti tři synagogy a vznikla zde řada židovských obchodů. Tyto obchody dnes procházejí rekonstrukcí ve stylu, který by měl připomínat předválečný charakter zdejší židovské čtvrti.

Památník holocaustu

Tato plastika smuteční vrby, projektovaná Imre Vargou, byla odhalena v roce 1991 na památku šesti set tisíc maďarských Židů zavražděných nacisty za druhé světové války. Na její realizaci se finančně podílel maďarsko-americký herec Tony Curtis. Památník je velmi působivý, na každém kovovém lístečku vrby je vyryto jedno jméno.

Památník holocaustu s kovovou vrbou

Detail kovového lístečku vrby

Velká synagoga

Nejde pouze o největší ze zdejších tři synagog, ale zároveň o největší synagogu v Evropě. Postavil ji v byzantsko-maurském stylu vídeňský architekt Ludwig Foerster v letech 1854 – 1859. Trojlodní stavba odděluje dle ortodoxní tradice mužskou a ženskou část a celkem může pojmut 3 000 věřících.

Některé rysy, jako například umístění bimy, jsou naopak v souladu s reformním judaismem.

V roce 1931 bylo v synagoze otevřeno muzeum s bohatými sbírkami různých židovských náboženských artefaktů pocházejících z období od starověkého Říma do současnosti. Zahrnují také knihu společenství Chevra Kadiša z roku 1792 a dokumenty týkající se perzekuce Židů.

-mist-

**Tereziánská
iniciativa**

Vydává Tereziánská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Tel./fax: 222 310 681, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz.

Redakční rada: Doris Grozdanovičová, Jiří Kotouč, Jaroslav Kraus, Anna Lorencová, Milena Procházková, Michal Stránský.

Číslo 25 vyšlo v květnu 2003.

MK ČR E 10779